

A BRÁD KÖRNYÉKÉN TETT NAGY TERMÉS ARANY LELETRŐL.

FRANZENAU ÁGOSTON-tól.*

Bányászatiilag a legtöbb aranyt vagy az aranytartalmú ásványokból, azaz az aranynak chemiai törvények szerint más elemekkel való vegyüléséből származó anyagokból, vagy pedig telérasványokból, melyekben az arany kivétel nélkül csak igen finoman eloszolva fordul elő, nyerik.

Mind a két esetben az aranytartalmú anyagokat előbb mechanikai és azután kohászati műveleteknek kell alá vetnünk, hogy belőlük a fémet előállíthassuk.

Az aranynak csekélyebb mennyiségét a természetben szintén előforduló úgynevezett termés állapotából nyerik. Ez keveréke az aranynak váltakozó mennyiségű ezüsttel és ez egyszersmind azon anyag, mely az aranynak szabályos rendszerű kristályait, azok egy vagy két irányú elnyulásaiból származó tű- vagy lemezalakú képződményeit, vagy pedig a kristályok különös összenövéseiből keletkező vonalszerű, faalakú, moh- vagy tollszerű alakzatait képezi.

De az arany ezen utóbb kifejtett alakjában aránylag csak ritka vendég a földkérgünket alkotó kőzetekben, úgy hogy néhány kilogrammnyi tömegek belőle már épen a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak.

Hazánkban e században bányaműveletileg tudtommal három alkalommal bukkantak a termés aranynak tömegesebb előjövételére. Ezek elsejét, legdúsabbikját a század második decenniumában, a verespataki határban a híres Katroncza tömzsben nyitották meg, melynek nyerése egy évtizeden át tartott; a másodiknak fejtése az ötvenes évek elejére esik és az erdélyi Magurára hozott dús áldást, negyven és egynehány fontnyi termés aranyat szolgáltatván; a harmadikat most, 1891-ben a hunyadmegyei Muszári völgynek Mária bányájában ütötték meg.

Ez utóbbi, a hírlapok útján köztudomásúva vált nagy termés arany lelet megtekintésére Lóczy Lajos egyetemi tanár úr a muszári bányaigazgatótól mult év november hava 13-ikán sürgönyileg meghívatott. Nevezett tanár úr azonban akadályozva lévén és minthogy az ügy sürgős volt, a magyar nemzeti muzeum igazgatóságához, illetőleg a m. kir. vallás- és közoktatás-ügyi miniszteriumhoz fordult annak kieszközlésére, hogy az említett intézet egy

* Előadta az 1892 januárius 13-án tartott szakülésen.

tagjának lehetővé tétessék e leletet megszemlélni és egyszersmint illő ár mellett néhány darabot gyűjteményünk részére megszerezni.

Felletes hatóságomtól megbiztatván ezen ügyben eljárni, még az említett nap esti vonatával Dévára és onnan következő nap délutánján kocsival Brádra érvén, felkerestem a Brádon lakó muszári bányaignazgatót, ki másnapra ígerte a még meglevő vagy négy és fél kilogrammot nyomó arany mennyiségét megmutatni. Elbeszélte, hogy az egész lelet 57,726 kilogrammnyi volt, melyből 37 kg azonban már be van olvasztva, egyszersmind kevés remény-nyel kecsegtetett arra nézve, hogy sikerülni fog e leletből valamit szerezhetnem, miután a koburg-gothai igazgatóság szigoruan elrendelte, hogy minden előforduló arany rögtön beolvasztassék. A fenforgó esetben a nagy lelet tekintetéből, a muszári bányaignazgató kérte a gothai igazgatóságot, engedné meg a hivatalnokoknak, kik hajlandók a daraboknak teljes súlyát aranyban megfizetni, emlékül néhányat visszatarthatni. A válasz tagadó volt. Egy másik levélben ismét a tudományos intézetek számára kérte néhány darab visszatarthatását, erre a válasz otlétem alatt, november 15-ikén érkezett, azon határozott utasítással, hogy a még meglevő darabok haladéktalanul beolvasztassanak.

És így e november hó 6-ikán megütött ritka nagy tömegű aranyelet sorsa el volt döntve. A jövőre azonban most már birjuk az említett igazgatóság ígérését, hogy hasonló előfordulások alkalmával nemzeti muzeumunk gyűjteményére mindenkor tekintettel lesznek és hogy a mostani esetben az oly szigorral végrehajtott rendelet csak félreértésekre volna visszavezetendő.*

Az aranydarabok megtekintéséből nyert eredményeim a következők voltak. Egyes darabok egészen apró, alig fél milliméternyi nagy kristályokból álló, kissé zöldes színbe játszó mohaalakú halmazokat képeztek, még pedig oly tömegűeket, hogy azokat a nyeresnél vésővel kellett felapritani. Az aranykristályok többnyire az oktæderből és hexæderből combinált közép-kristály formáját mutatták. Közöttük elvétve voltak markasit- és igen apró, sötét színű sphalerit-kristályok. Más darabok fekete quarzból valók voltak szabad arannyal egészen beburkolva. Ezeknél az arany egyes ritkább esetekben lemezalakuan volt kifejlődve. Érdekes volt egy markasitból álló vese, mely szétütve vagy 5 millimeter vastag markasitburkot mutatott. Belsejében ez éles élű fekete quarzdarabokkal és az ezek közti hézagok aranylemezekkel voltak kitöltve.

Hogy mily gazdagok voltak a darabok, mutatja a muszári bányaignaz-

* A brádi bányaművelet Coburg-Gothában székelő igazgatósága talán nem fogja *télreírteni* azt, ha ez ügyben való eljárását rosszaljuk. Midőn hazánk legtekintélyesebb intézetének képviselője egyenesen abból a czélből indul a lelet színhelyére, hogy *pénzzel* mentsen meg valamit a tudomány számára a ritka leletből; akkor valóban feltűnő, hogy Coburg-Gothában egy ilyen könnyen érthető kérelmet félreértének. — *A szerkesztőség.*

gató szíves közlése folytán tudomásomra jutott következő két eset. Az általam látott 4,656 kilogramm súlyu ércz 3,029 kilogramm aranyat, tehát 1 kilogramm ércz 657 gramm aranyat szolgáltatott. Egy másik esetben egy kilogramm érczben 788 gramm arany volt.

A muszári aranybányászat a hunyadmegyei Ruda és Felső-Lunkoj községek határos részében valamint a Felső-Lunkoj községnek a Gyalu-Fétyi-hegyre terjedőrészében terül el és 1889 óta a geistlingeni ipartársulat czeget viselő részvény-társulat által van üzembe véve.* A bányászat sulypontja jelenleg a Muszári völgy Mária tárnájára és egy e völgy alsó részéből hajtott altárnára esik. Ezek elsejét, melyben a nagytömegű aranyeletet a harmadik keresztvágaton túl, mintegy 70 meternyi távolságban ütötték meg, november hó 15-én a bányaigazgató szíves kalauzolása mellett tekintetem meg. De a bánya legnevezetesebb helyének megtekintéséről le kellett mondanom, miután az aranyércz kinyerésénél vagy másfél meternyire a művelési szint alá dolgoztak, az üreg pedig a kinyerés és odaérkezésem időszaka között vízzel telt meg.

Írásbeli értesítés alapján azonban mondhatom, hogy e helyen az arany bővebb előfordulását három, illetőleg négy telér találkozása eredményezte.

A tárna, az érczbányáknál divó szokástól eltérőleg, két meternél jóval magasabb, körülbelül a magasság alsó harmadában legszélesebb, lefelé keveset szűkül, felfelé pedig csúcsban végződik. A trachyt szilárdsága fölöslegessé teszi a tárna ácsolását.

*

Végül pedig legyen szabad KÖLLNER P. a muszári bányaigazgató és GROEBEL építészeti igazgató uraknak szíves tanácsaikért, valamint Brádon létem alatt és azután is tanusított előzékenységükért köszönetemet e helyen kifejezésre juttatnom.

A VULKOJI BÁNYÁSZAT ŐSMIVELETEI ÉS RÓMAI MŰVEI A KORABIA HEGY ALJÁN, ZALATHNA MELLETT.

TÉGLÁS GÁBOR-tól.

A római bányászat gyúpontját szintén az Ompoly völgyén fekvő Zalathna szolgáltatá, a mint hogy mind e mai-napig ez a sokat emlegetett bányaváros tekinthető az erdélyrészi Érczhegység aranybányászati centrumának. Zalathna geographiai fekvése nagy vidékek kapcsolatát biztosítja s az Abrudvíz, Fehér-Körös, Algyógyi vízrendszer (Nagy-Almás, Tekerő-Pojana patakai) mind egyaránt

* WEISZ TADÉ: Az erdélyrészi bányászat rövid ismertetése. A magy. kir. földtani intézet Évkönyve. IX. kötet. p. 140. Budapest. 1891.